

Gospodarski List.

Glasiło c. kr. kmetijskega društva v Gorici.

Ureduje: Ernest Klavžar.

„Gospodarski List“ izhaja kot priloga „Soče“ dvakrat na mesec in sicer vsak drugi petek. Udje c. kr. kmetijskega društva in naročniki „Soče“ dobivajo list brezplačno; drugače pa stane list na leto 1 gold. 20 kr. — Naročnina naj se pošilja c. kr. kmetijskemu društvu, dopisi pa odgovornemu uredniku — Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 10.

V Gorici, 30. maja 1888.

Leto VIII.

Društveno delovanje leta 1887.

(koniec).

Voditelji štirih svilorejskih opozorovalnic in zraven njih 14 učencev tukajšnjega c. kr. svilorejskega poskušališča, katerim je naše društvo dalo potrebno pripravo, oskrbovali so zastoj mikroskopične preiskave svilodnega semena za nepremožne svilorejce in so za to prejeli male nagrade v skupnem znesku 215 gld. iz zaloga, ki ga je v ta namen odločilo visoko c. kr. kmetijsko ministerstvo. Ta naredba ima gotovo dober uspeh, če se pomisli, da se je samo za izlego semena odmenjenih metuljev preiskalo celih 99,429 parov in da je bilo 904 vzorcev svilodnega semena v brezplačni preiskavi.

Ker se pod imenom celičnega semena prinaša v deželo mnogo tacega semena, o katerem se ne ve, od kod prihaja in ali je zdravo, ali okuženo, opozorilo je društvo tudi v preteklem letu svilorejce z okrožnicami, razposlanimi na vse deželne strani, na mnogovrstne sleparije, ki se v tem oziru godé in na veliko škodo, kojoj lahko zakrivi taka nepoštena kupčija in opominjalo jih je, naj nikar ne rabijo tacega sumljivega semena za rejo, predno se po mikroskopični preiskavi prepričajo, da je zares zdravo in dobro.

Da bi se zboljšale razmere našega svilodnega trga v korist producentom, hotelo je društvo preskrbeti, ba bi se napravila v Gorici občinska peč za parjenje mešičkov (galete), kakoršne imajo uže v drugih deželah, kjer so z uspehom zadovoljni. V ta namen je odločilo vsoto 400 gld; koja bi se nakazala Goriškemu mestnemu zastopu kot donesek za tako zgradbo. Toda mestni magistrat je odklonil to ponudbo in tako je ostala stvar do zdaj še mrtva.

Društvo je tudi v boji zoper strupeno roso „Peronospora viticola“ razvilo svojo delavnost; v svojih glasilih in v posebnih okrožnicah priobčilo je nadrobne poduke kako je ravnati s trtami, da se

rešijo te nevarne škodljivke. Svojim članom je dalo pripraviti tudi taci pripomočkov, koji naj bi se poskusili na trtah po raznih načinih in priskrbelo je strankam blago dobre vrste in kolikor mogoče po ceni.

Tekom leta morali smo zapreti trajno razstavo kmetijskih strojev in orodja, ker ni bilo upati, da dobimo v ta namen navadno podporo od visocega c. kr. kmetijskega ministerstva in ker nismo mogli dopustiti, da se celo breme dotičnih stroškov navali na ramena društvu. Sicer se je po tej razstavi razširilo lepo število raznih kmet. strojev po deželi in zato je tudi fabrikantom kazalo, izpodrivati našo zalogo z živahno konkurencijo. V to svrhu so namestili v Gorici lastne zastope, ali so sami prišli ponujati po deželi svoje izdelke po niski ceni in po vgodnih pogojih zaradi plačevanja.

Tako je bivša razstava v dobi svojega triletnega obstoja vendar mnogo koristila in je lahko prenehala o takem času, ko ni moglo to znatno škoditi interesom naših kmetovalcev.

Glavnemu odboru pa je prišlo na misel drugo sredstvo, koje namerava kmalo izvesti v prospeh našega kmetijstva. Sklenil je namreč ustanoviti poseben urad za naročbe na razno kmetijsko blago. Ta urad bo sprejemal take skupne naročbe in subskripcije n. pr. na umetna gnojila, semena, drevesca itd. ter dobival blago iz najboljših virov, tako da se bodo mogli naročniki zanašati na dobroto in istinitost blaga. Ker bodo naročbe skupne in na večje množine in ker se je nadejati, da se dosežejo tudi primerne olajšave na voznini, bo blago tudi kolikor mogoče po ceni. Se ve, da bo urad za naročbe le tedaj izdatno koristil, če bo mnogo deležnikov; v tem primerljaji bode podjetje vgajalo vsem skupaj in vsakemu posamezniku.

Dalje je glavni odbor sklenil, da se ima društvo dejansko deležiti skrbi za sadno sušilnico, ktero je postavila trgovska in obrtnijska zbornica v Go-

Priloga „Soči“

rici, ter je odredila gosp. podpredsednika v mešani odbor, kateri oskrbuje in nadzoruje to ustanovo.

Slednjič je še omeniti, da glavni odbor ni pozabil prevažnega načrta kmetijske razstave, ki se ima prirediti v našem mestu leta 1890, ko bode tu zboroval IV. avstrijski vinorejski kongres ter bo naše društvo slovesno obhajalo 125to obletnico svoje ustanovitve.

PODUK,

kako ravnati s trtami, da se obvarujejo strupene rose
(*Peronospora viticola*).

(koniec).

Za škropljenje rabiti je dobro škropilnico, ktera mora zadostovati vsem pogojem in razškropiti tekočino razprašeno v mnogo enakoličnih kapljic na daljavo 1 do 2 metrov.

Delavec bo stopal enakomerno naprej in držal škropilnico tako, da bo tekočina deževala od zgorej dol na trtno perje.

Zadosta je, da se poškropi le površni del listov in to naj se stori, predno se poveže omlaje na kolce, ali pa nekoliko dni po tem, da se perje vrvna in da pride površna stran listov v naravno lego.

Škropi naj se rajše obilo in sicer tako, da se porabi okoli 100 litrov zmesi za 1000 dobro obraščenih trt.

Posamezne ravnave ali škropljenja je treba izvajati o suhem vremenu in da ni preveterno, tudi ne o takem času, ko solnce prehudo pripeka (od 11. ure predpoldne do 3. popoldne); priporočamo pa, naj se ne opušča navadno žveplanje proti trtni bolezni (*Oidium*).

Čiste vodene raztopline in amonijaške z bakrenim vitrijolom, kakoršne smo priporočali v lanskem poduku proti Peronospori, naj se nikar ne rabijo za prve ravnave, ker se je v nekterih slučajih dognalo, da razjedajo zelene dele pogajnkov, ko so terte še v prvi dobi rašče. Takih raztoplin torej ni rabiti pred julijem mesecem, ko je trtna rašča uže nekoliko napredovala. Če hočemo to bakreno raztoplino vporabljeti uže julija meseca, napravimo jo tako, da ne bo obsegala nad 3 od tisoča bakrenega vitrijola; v naslednjih mesecih, v avgustu in septembru, in če se Peronospora hudó razširja, rabimo pa lahko tudi tekočine s pet od tisoča bakrenega vitrijola. Višnjevi likér, bakreno-amonijaški žveplik mora obsegati prav mnogo kavstičnega amonijaka, to je, na vsakih 300 gramov, oziroma 500 gramov v enem hektolitru vode raztopljenega vitrijola, je treba dodati $\frac{1}{2}$ litra, oziroma $\frac{3}{4}$ litra kavstičnega amonijaka pri 22 stopinjah Beaume (koncentrovan kupčijski amonijakov špirit).

Ker so se prašne zmesi z bakreno podlago pokazale manj izdatne od bakreno-apnene zmesi, ne moremo priporočati, da bi se splošno rabile za obširne ravnave, ampak k večjemu, da se delajo ž njimi poskušnje.

Med zadnjimi pripomočki naj bi mnogi trto-rejci poskusili posebno bakreno žeplo (zmleto žeplo imajoče v sebi 1% do 2% bakrenega vitrijola); kajti ono se vtegne vspešno rabiti ne samo zoper *Oidium*, ampak tudi zoper Peronosporo.

Opazujemo pa, da nekakove vrste „bakrenega žepla,“ v katerih je preveč bakrenega vitrijola, vtegnejo poškodovati zelene trtne dele; zato je treba, da se po kemični analizi prepričamo o njihovi sestavi, preden jih rabimo in da se ne zanašamo vselej na zagotovila fabrikantov, ktera so včasih nezanesljiva.

C. k. kmetijsko društvo

V Gorici 21. maja 1888.

Opomba. Razpošiljaje ta poduk naprosuje ob enem c. k. kmetijsko društvo vse trto-rejce, naj pazno nadzorujejo svoje trtne zasade ter pošiljajo liste, o kojih menijo, da so napadeni, c. k. poskušališči v Gorici, ktero jim bo koj sporočilo izid dotične preiskave. S tem priporočilom nameravamo doseči, da se hitro pozvé prvi nastop Peronospore, in potem lažej zabrani nadaljno razširjanje

Nekteri razločki med tremi govejimi plemeni.

Kmetijstva ni misliti brez živinoreje, kajiti za oranje, za vprego sploh in za pridelovanje gnoja treba živine.

Če hočemo pa, da nam bo živinoreja donasala kaj dobička, moramo pred vzem znati zbirati tiste pasme ali plemena, ktere imajo najboljše lastnosti in ne samo to, ampak jih lahko ohranijo dolgo časa tudi v tistih krajih, kamor so uvažene ter jih prenašajo po križanji tudi na domače živali.

Znan pregovor pravi: „Krava, ktera daje 5 do 6 litrov mleka na dan in ona, pri kateri ga namolzeš 15 do 20, použivati skoro enako množino piče.

Kedar zbiramo plemenske živali, moramo torej v mislih imeti to načelo, ktero je gotovo zanesljivo. Vzemimo najboljša plemena in ne ozirajmo se na krivi predsodek, da je reja žlahtnih živali veliko dražja od reje navadnih, nepopolnih plemen, katerih je žalibog v naši deželi veliko več, kakor govede zbranega plemena.

Res je sicer, da ni tako lahko zbirati in uvažati plemenjake najboljših pasem in da nima tudi vsaki zadosta cvenka za to, ker stroški za dolge poti, za nakupavanje, prevažanje segajo globoko v žep; toda naši posestniki imajo v tem oziru krepko

podporo v c. kr. kmetijskem društvu, katero jim zna povedati, koje bolj cenjene ptuje pleme se najbolj priloga tej ali oni deželni strani; katero vsako leto tudi samo uvaža bika zbranih pasem ter jih, malo da ne, podaruje zasebnikom, da jih rabijo za zboljšanje domače govede; katero slednjič preskrbuje neposrednje tudi nakup plemenjakov na račun posestnikov, prihranjevaje jim tako mnogo zamude in stroškov, kojim bi se ne mogli odtegniti, ako bi morali sami na Koroško ali v daljno Švico po živino hoditi.

Take jako ugodne prilike se je na pr. poslužilo l. 1884 oskrbništvo grajščine g. grofa Coroninija na Vogerskem, da si je priskrbelo dve kravi in enega bika Švicarske pasme „Unterwalden“ in je zato hvaležna kmetijskemu društvu in njenemu tajniku g. Velicogni, kateri je kupil živali v Sarnen in okolici.

Po drugem potu pa je omenjeno oskrbništvo kupilo nekoliko krav zgornje Koroške, Beljanske in Štajarske, Muricodolske in Marijadvorske pasme.

Ker sem imel v teh letih priložnost opazovati, kake so in kako se obnašajo pri nas te tri različne goveje pasme, menim, da vstrežem našim kmetovalcem, ako jim objavim uspehe svojega opazovanja. Nadejam se, da bodo po teh uspehih podučeni v prihodnje tudi drugi gospodarji zbirali za rejo samo boljše, čistokrvne pasme, ali vsaj take, koje so sad razumnega križanja.

1. Beljanska pasma.

Beljanke se vsaj pri nas niso sponesle kot posebno dobre mlekarice; zato je pa njihovo mleko izvrstno. One dajejo na leto med 1400 do 1500 litrov mleka. Za en kilogram masla se potrebuje 15 do 16 litrov mleka. Njegova specifična teža pri 14° R. je 8° Sachar.

Živali so gledé piče zelò zbirčne, torej ne morejo vspevati v naših krajih, kder pomaujkuje dobre piče.

Teleta so majhna in voli niso zadosta sposobni za poljsko delo.

Poskušal sem rediti nekoliko telet, a skupil sem za nje tako malo, da sem komaj založil stroške za rejo.

Zraven tega pa sem tudi zapazil, da se ta pasma pri nas kmalo pohabi; teleta od izvirne krave in tu rojenega bika čiste Beljanske krvi, niso imela več vseh popolnih lastnosti, koje označujejo to pasmo.

2. Marijadvorska pasma.

Živali te in sorodne Muricodolske pasme imajo nektare dobre lastnosti, a vendar ne zadosta, da bi jih mogli uvrstiti med boljše pasme za naše posebne potrebščine.

Krave so srednje mlekarice (letni pridelek od 1500 do 1600 litrov) in mleko ni posebno dobro. Če primerjamo mleko teh krav z onim Beljank, spoznamo, da, kdor je vajuen zadnjemu, se ne bo mogel sprijazniti s prvim, katero je prelahko ali vodeno.

Večkrat sem poskušal izdelavati maslo iz mleka Štajarskih krav, a vsakrat sem rabil od 26--27 litrov mleka za en kilogram masla; specifična teža temu mleku pri 14° R. je 7°.

Teleta te pasme so teža od onih Beljanske pasme; voli so močni in mnogo poprašujejo po njih za izvažanje. Prilegajo se tudi še precej našim poljskim delom.

Ker sti te dve pasmi uže dobro znani v naših krajih, ne bom se dalje bavil z njima, ampak prestopam k tretji.

J. Rubbia.

(konec prihod).

Društvene zadeve.

Iz seje glavnega odbora dne 23. aprila

Podpredsednik poroča o dosedanjih obravnavah zastran tega, kako naj bi se naše društvo deležilo vinskega trga in rastave v Trstu.

Vis. c. kr. kmetijsko ministerstvo je dovolilo, da se za dotične stroške porabi 300 gld. iz ostanikov državnih podpor leta 1887.

Odbor sklene, da ima društvo poslati na razstavo zbirko šesterih vin zadnje trgatve, narejenih samo iz navadnega domačega grozdja in sicer vina, kakoršna se pridelujejo v zgornji in spodnji Furlaniji, v Tržiškem teritoriji, v Brdih, na Krasu in v Vipavski dolini. Ta vina odmenjena za javno pokušnjo ostanejo zvon konkurza za premije; razstavijo se v društvenem imenu in ne objavijo se imena producentov, od katerih jih društvo kupi. Vina, ktera se imajo poslati na razstavo, bodo poprej pokušali in presodili za to odbrani zvedenci.

Društvena lista naj spodbujata vinorejce po deželi, da se še posebe sami deleže razstave z opazko, da jih bo v tem društvo radovoljno podpiralo in tako tudi njegov zastopnik na razstavi.

Po odborovem naročilu je predsedništvo imenovalo poseben odbor, kateri bo vredil zbirko vin za Tržaško razstavo. V tem odboru so gg. ravnatelj Ivan Bolle, vitez Giordano, Filip Kramer, vitez d.r. Albert Levi in vitez d.r. Maurovich. Ta odbor se je ustanovil pod predsedništvom g. Bolle-ta. V prihodnji seji hoče naznaniti razsodnike (ude jurije), ki se imajo predlagati komisiji za Tržaško razstavo.

Zastran nameravane zgradbe peči za parjenje svilodnih mešičkov sklene odbor, da se ima dotično podjetje javno razpisati.

Gospodarske novice

Kdor bi prevzel to delo in bi potem tudi na svoj račun oskrboval parjenje, dobil bi za to iz društvene blagajnice 400 gld. Naročeno je predsedništvu, naj za to skrbi, da se ta sklep tako hitro izvrši, da se bo mogla peč že letos vporabljeti.

Namestništvo je naznanilo, da bi radovoljno podpiralo ustanovitev sadjerejskih društev v deželi in je prašalo, kaj misli o tem kmetijsko društvo. — Glavni odbor spoznava, da bi bila jako koristna ustanovitov takih društev in nasvetuje v to naslednje kraje: Gradiško, Trzič, Kormin, Dornberg, Števerjan in Kanal. Ob enem opozarja vlado na velike zavire, ki jih prizadevajo sadjarstvu vsakovrstne zlorabe in druge neprilichnosti na glavnih sadnih trgih.

Po predlogu živinorejskega odseka sklene odbor podati prošnjo vis. c. k. kmet. ministerstvu, da bi se smel porabiti znesek 100 gld., podeljen kot podpora za zboljšanje travnikov, v pomnožitev one državne podpore, katero pričakuje letos društvo za nakup plemenskih bikov Unterwaldenskega plemena. Ti plemenjaki so uže odločeni za Kras, kojemu se najboljše prillegajo.

Pooblastuje se predsedništvo, da, kakor v poprejšnjih letih, razdeli nagrade med voditelje svilorejskih opozorovalnic in tiste učence, kateri so opravljali mikroskopične preiskave svilodnega semena.

Po predlogu odseka za splošno živinorejo sklene glavni odbor:

1. Kmetijsko društvo podpira prošnjo, ki jo je podalo Dunajsko kmet. društvo državnemu zboru, da bi se namreč v kupčiji sé špirti obligatorično uvedla mera na težo na mesto mere ne obseg, kakoršna se zdaj rabi.

2. Naj bi vsa kmetijska društva po inicijativi našega podala prošnjo državnemu zboru za prenaradbo načrta postave, ki ga je predložila vis. vlada ob obrti pečajoči se z distilovanjem. Ta načrt postave stavi male distilovalnice, ktere dobivajo iz tropin zraven alkohola tudi vinski kamen (kremor) v novo, više obdačeno vrsto. Ako obvelja ta določba, morajo nehati vse take male distilovalnice. Zato je silno potrebno, da se prenaradi načrt postave.

Glavni odbor podpira prošnjo Silezijskega kmet. društva podano v namen, da bi c. kr. vojaška uprava kupavala provijant neposrednje in samo od producentov.

Vsled oznanila vis. c. kr. kmet. ministerstva, da namerava Španjska vlada sklicati mednarodno konferenco za varstvo vinotrštva in proti ponarejanji vin, naroči se predsedništvu, naj odgovori, da društvo odobruje to namero, da pa ne more dati nobenih pojasnil o umetnih vinih, ker, kolikor mu je znano, ni v našej deželi nikogar, ki bi se bavil s takim obrtom; ravno za to pa, da uživajo naša vina še splošno zaupanje tudi v inozemstvu in posebno v Italiji, ker so spoznana kot istinita in nepokvarjena.

(Vinarsko društvo v Štanjelu) imelo je dne 10. t. m. v Tomaji svoj občni zbor, pri katerem so bili izvoljeni gg.: Predsednikom jednoglasno *A. Fabiani* iz Štanjela; v odbor pa: *Franc Černe* iz Tomaja, *Josip Živic* iz Skopega, *Josip Fabiani* iz Kobdilja, *Anton Papis* iz Tomaja, *Alojzij Fabijan* iz Avbera, in *Ivan Hočevnar* iz Štanjela.

O tem zboru in o društvenem delovanji nismo prejeli nobenega poročila, da si bi bilo morda prav, da bi slavno društvo o tem kaj poročalo. Naš list je glasilo c. k. kmetijskega društva in kot tako ima nekoliko pravice do takih poročil; saj se ima Štanjelsko vinarsko društvo največ zahvaliti našemu društvu in njegovemu prevzv. predsedniku, da je dobilo tako znamenite podpore iz državnega zaloga.

Na Dornberški razstavi so bila vina odlikovana po naslednji vrsti:

I. razred: 1. Bandelj Andrej za Malvažijo; 2. Bisiak Ivan za renski Riesling; 3. Sinigoj Josip za renski Riesling; 4. Anton Vodopivec za Riesling; 5. Josip Vodopivec za navadno belo vino; 6. Bandelj Andrej za Rulandec; 7. Mrevle Josip za rudeči Portugizec; 8. Šinigoj Josip za Rifošk; 9. Mrevle Josip za navadno črno vino; 10. Mrevle Josip za Carmenet.

II. razred: 12. Vodopivec Anton, 12. Križman Nace in 13. Kavčič Andrej, vsi za navadno belo vino; 14. Vodopivec Anton za Riesling in Moškat; 15. Sinigoj Vinko za Burgundec; 16. Mrevle Josip za Marzamin; 17. Vinarsko društvo v Dornbergu, medra frankinja.

III razred: 18. Vinarsko društvo, 19 in 20. Mrevle Josip za mešano belo vino; 21. Bisiak Ivan in 22. Mrevle Josip navadno črno vino.

Uradno poročilo o razstavi smo prejeli, ko je bila današnja številka uže skoro končana. Ker obsega mnogo zanimivega in za vinorejce podučljivega, priobčimo je celo v prihodnji številki.

Letošnja pomlad vzbuja vesele nade. Trte imajo bogat zarod, posebno Garganija. Razun zavijačev (trtovincev) jih ni nadlegoval da zdaj noben škodljivec. Sadno drevje kaže v obče tudi lepo, zlasti hruške so obilo obložene. Poljščina je nekoliko zaostala vsled suhega vremena; na Krasu je celo uže suša pritisakala. A še o pravem času se je vlil včeraj rahel dež — upamo, da po celi deželi in danes je vse oživljeno. — Če nas Bog obvaruje kake nime — obetati si smemo dobro letino; pa je tudi silno potrebujemo.